

Klub Poselski
Sojusz Lewicy Demokratycznej

Edukacja a wyzwania przyszłości

Seminarium

18 września 2012 roku

Prezentacja raportu „Szkoła i nierówności społeczne”

RAPORT

Szkoła i nierówności społeczne

Warszawa, wrzesień 2012

- Dr **Przemysław Sadura**
- Instytut Socjologii UW
- Krytyka Polityczna

Wprowadzenie

- Rola raportu: uzupełnienie diagnozy i wskazanie kierunku zmian.
- Problemem nie brak wiedzy o nierównościach ale język debaty publicznej.
- Brak śmiałej wizji zmiany szkoły i jej roli m.in. w zmniejszaniu nierówności.

Język debaty publicznej

- Dominacja racjonalności ekonomicznej
- Fetysz talentu
- Dyskurs równych szans i polityka antydyskryminacyjna
- Zapominanie o emancypacyjnej i socjalizacyjnej roli szkoły
- Porzucenie nieuprzywilejowanej większości
- Ukrycie bezosobowych mechanizmów selekcji i segregacji szkolnej

Edukacja w III RP: bilans transformacji

- Bezprecedensowy boom edukacyjny
- Decentralizacja zarządzania edukacją
- Pluralizacja form własności w systemie edukacyjnym
- Inflacja dyplomów i wzrost nierówności
- Brak uspołecznienia i obciążenie samorządu
- Komercjalizacja szkolnictwa

Tabela 1: Zmiana w poziomach scholaryzacji netto w Polsce w latach 1990-2010

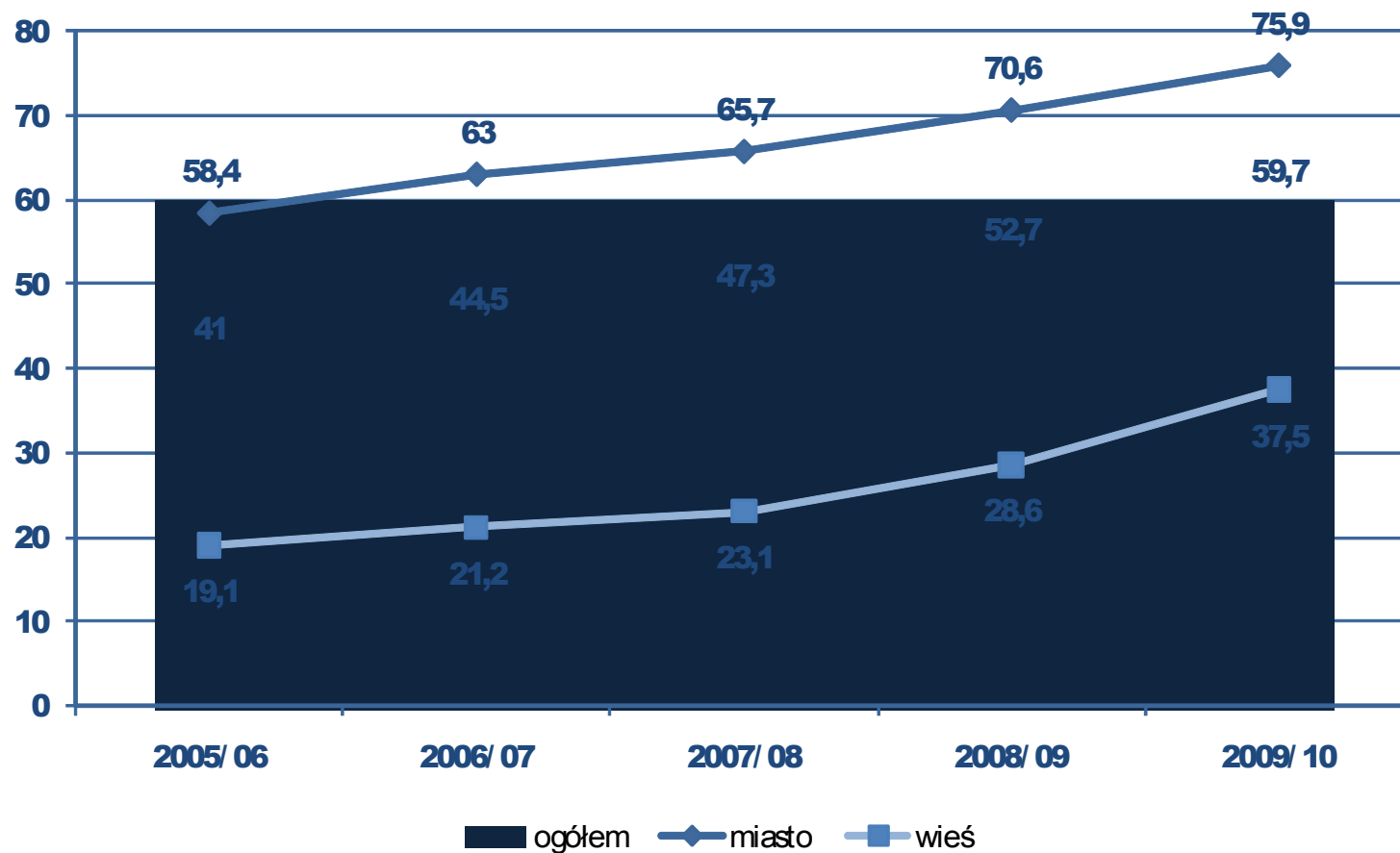
Typ placówki		1990/91	1998/99	2002/03	2007/08	2009/10
Zasadnicze zawodowe		34,0	24,4	15,7	13,0	14,2
Szkoly średnie maturalne	Ogólnokształcące	18,6	28,1	37,8	44,0	46,7
	Zawodowe, Profilowane Technika	22,2	29,1	33,6	32,3	31,0
Policealne		3,1	5,2	7,7	9,2	7,0
Wyższe		9,8	28,0	35,0	39,7	40,9

Źródło: na podstawie danych GUS Zahorska 2011: 176

Nierówności w systemie edukacji

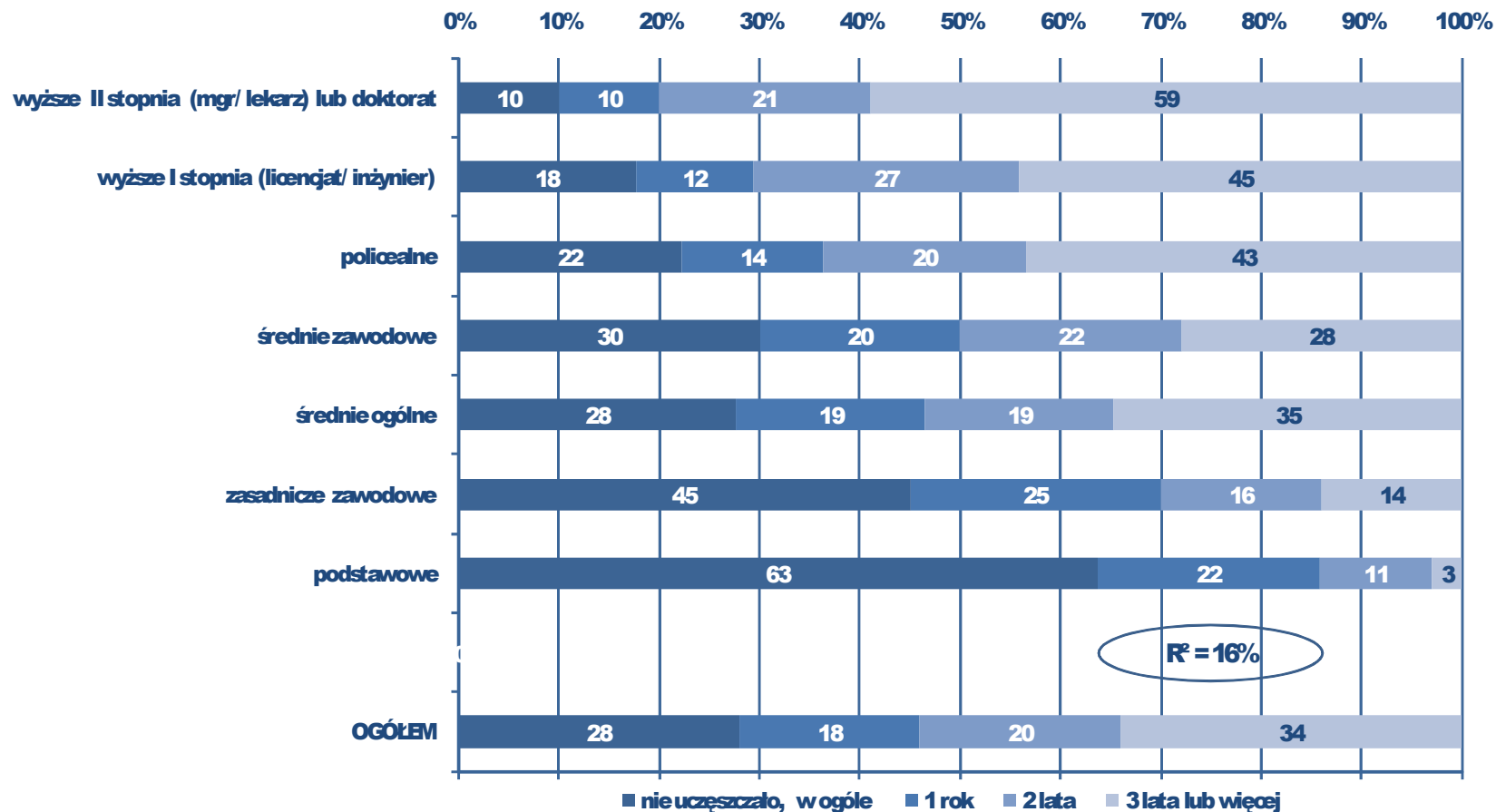
- Nierówny i ograniczony dostęp do opieki przedszkolnej
- Segregacja przestrzenna w nauczaniu podstawowym
- Selekcja wewnątrzszkolna (gimnazja)
- Egzamin i selekcja międzyszkolna (szkoły średnie)
- Komerccjalizacja szkolnictwa i nowe formy segregacji (zajęcia pozaszkolne)
- Szkolnictwo wyższe (dostęp do studiów bezpłatnych)

Tabela 2: Odsetek dzieci w wieku 3–5 uczęszczających do przedszkola: ogółem oraz w mieście i na wsi

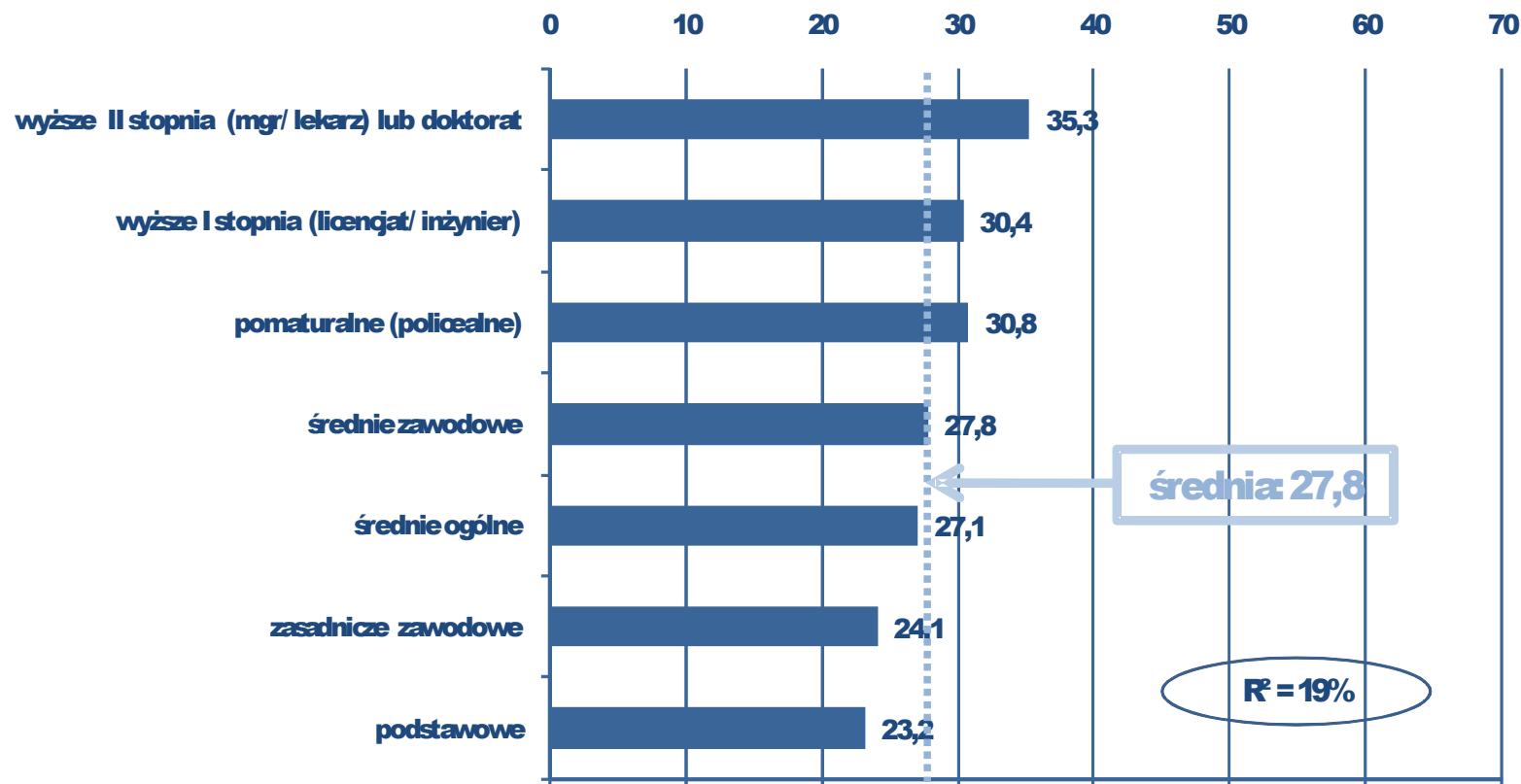

Tabela 3: Uczestnictwo w edukacji przedszkolnej w kategoriach wykształcenia rodziców uczniów uczęszczających do pierwszej klasy szkoły podstawowej w roku szkolnym

Źródło: IBE: 202

Tabela 4: Średnie wyników egzaminu gimnazjalnego w kategoriach wykształcenia rodziców

Źródło: badanie PISA 2006. za IBE: 203

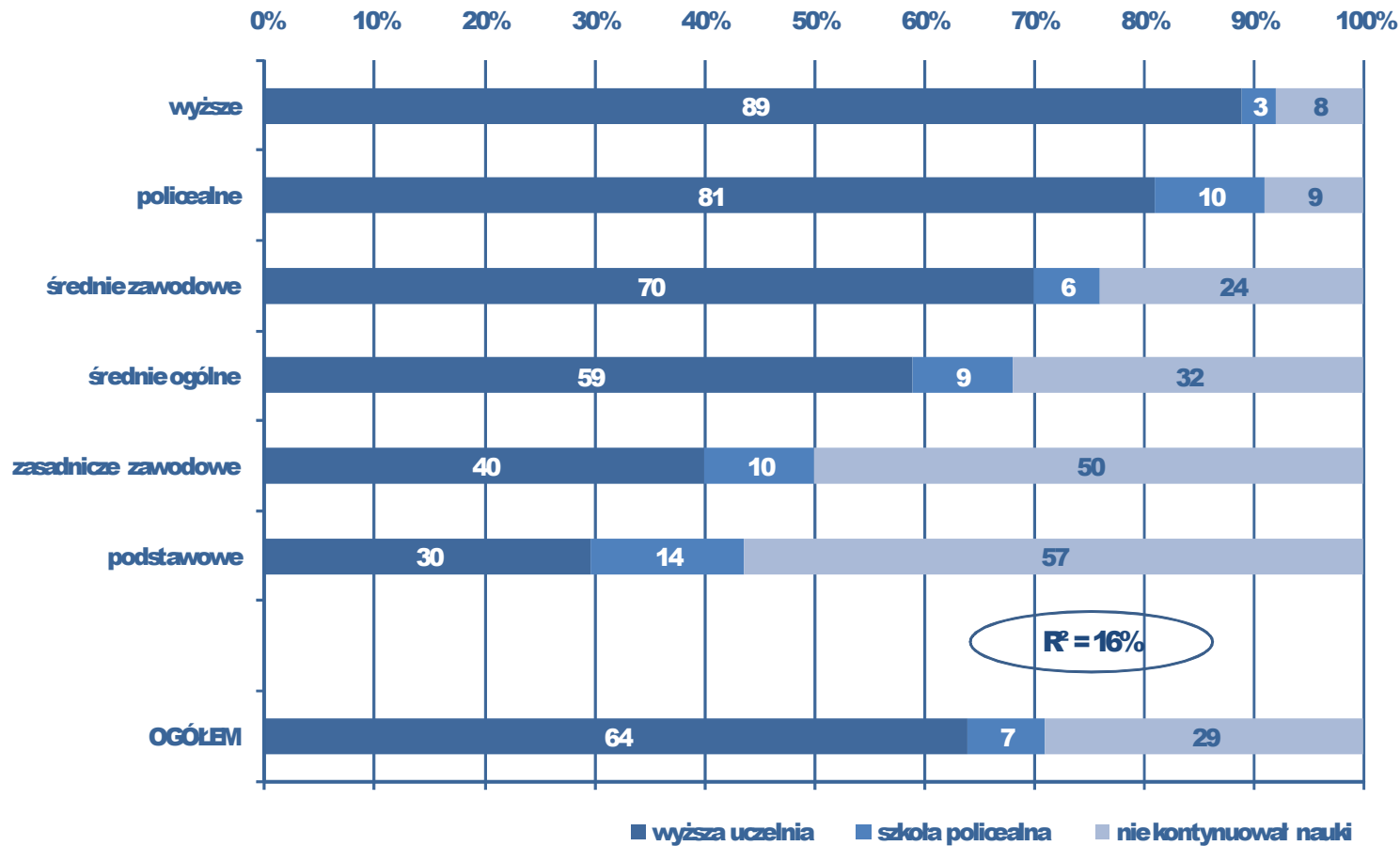
Tabela 5: Średnia* wyników uzyskanych w testach z matematyki, czytania i rozumowania w naukach przyrodniczych w gimnazjach prywatnych i publicznych w 2006 r.

dziedzina	gimnazja niepubliczne	gimnazja publiczne
matematyka	548 (4,53)	494 (1,20)
czytanie	555 (5,09)	506 (1,39)
rozumowanie w naukach przyrodniczych	554 (4,68)	497 (1,24)

* średnia wynosiła 500.

Źródło: PISA 2006 za Zawistowska 2012: 111

Tabela 6: Odsetki młodzieży w wieku 21–25 lat kontynuującej naukę po szkole średniej w kategoriach wykształcenia rodziców

Źródło: za IBE 2011: 211

Nierówności edukacyjne

- Nierówności edukacyjne nie tylko niesprawiedliwe różnicują sytuację osób o różnym pochodzeniu społecznym i miejscu zamieszkania.
- Ich stała obecność w życiu szkolnym stanowi mechanizm socjalizacji do bezwzględnej rywalizacji i legitymizuje istnienie rażąco nierówności społecznych i ekonomicznych

Edukacja przyszłości: równość i współpraca

Kluczowe kompetencje edukacyjne
wg kalifornijskiego

Institute for the Future:

- umiejętności negocjacyjne
- współpraca
- inteligencja emocjonalna
- krytyczne myślenie
- Interdyscyplinarność
- umiejętności komunikacje

Cel polskiej szkoły

- Celem edukacyjnym w XXI wieku pozbycie się rywalizacji ze szkoły i rozwój miękkich kompetencji komunikacyjnych tworzących klimat do odbudowy więzi społecznej, zaufania, umiejętności współpracy. Chodzi o zmianę tego, jak ma uczyć polska szkoła i jak funkcjonować społeczeństwo w XXI wieku.

Rekomendacje: finansowanie

- 6% PKB na edukację
- międzygminny system wyrównawczy
- zwiększenie subwencji oświatowej i objęcie nią opieki przedszkolnej
- granty uczniowskie i wyprawki
- ograniczenie finansowania oświaty niepublicznej

Rekomendacje: przedszkola

- upowszechnienie: 90% dzieci w wieku 3-5 lat w przedszkolach publicznych
- zmniejszenie liczby dzieci w oddziałach + małe przedszkola i małe szkoły
- podniesienie jakości i różnorodności opieki przedszkolnej
- rozbudowa programów działań kompensacyjnych

Rekomendacje: szkoły

- wydłużenie czasu pracy nauczyciela z dzieckiem (uzgodnione ze środowiskiem)
- rezygnacja z ocen poniżej szkół średnich, eliminacja drugoroczności, diagnoza zamiast egzaminów
- opóźnienie progu selekcji (rejonizacja szkół średnich) i wprowadzenia programów różnicowania środowiska uczniowskiego pod względem SES
- zwiększenie integracji społeczności szkolnej
  - i uspołecznienie szkoły

Rekomendacje: studia

- utrzymanie bezpłatnego dostępu do publicznego szkolnictwa wyższego (elitarnego lecz z instrumentami zmniejszającym selekcję)
- równoległy rozwój wyższego szkolnictwa zawodowego (dopuszczający współfinansowanie przez pracodawców i samych studentów)
- rozwój programów edukacji przez całe życie i „uniwersytetów trzeciego wieku”, domów kultury i bibliotek lokalnych (sieć instytucji wrażliwa na SES)

Dziękuję za uwagę

sadurap@is.uw.edu.pl

- Fundacja Aleksandra Kwaśniewskiego *Amicus Europae*
www.fae.pl
- Fundacja im. Friedricha Eberta
www.feswar.org.pl
- Klub Poselski Sojusz Lewicy Demokratycznej
www.kpsld.pl